

TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ

- JEG TRIVES

Innhold

1. Innledning.....	3
1.1 Rammeverk.....	4
1.2 Felles forståelse av begreper.....	5
Psykososialt barnehagemiljø:	5
Konflikt:	5
Krenkelser:.....	5
Mobbing:	5
Nulltoleranse:	5
2.Fremme, forebygge, nulltoleranse og aktivitetsplikt	6
2.1 Fremme et trygt og godt barnehagemiljø	6
Autoritativ voksenrolle (Baumrind. 1991).....	7
2.1 Fremme et trygt og godt barnehagemiljø gjennom lek og vennskap	7
2.2 Forebyggende arbeid i barnehagen.	8
2.3. Forebygge gjennom å skape gode overganger	9
3.Aktivitetsplikt – ansattes ansvar for å forebygge og håndtere mobbing og andre krenkelser.....	9
3.1 Følge med å gripe inn	11
3.2 Melde fra	11
3.3. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn, §43	12
3.4 Undersøke	12
3.5 Sette inn tiltak og evaluere	13
3.5.1 Aktivitetsplan §42.....	13
4. Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste.....	13
4.1 Barn med sårbarhetsfaktorer	14
4.2 Robuste barn	14
5. Samarbeid mellom hjem og barnehage	15
6. Samarbeid med andre instanser	16
7. Vedlegg.....	17
7.1 Aktivitetsplan, forslag Barnehageloven §42.....	17
7.2 Forslag til skjema som kan brukes når det er mistanke /kjennskap til at voksne krenker barn .	18
7.3 Relasjons kartlegging / kontaktbarometer.....	19
7.4 Pedagogisk analyse.....	23
7.5 Forslag til sjekk liste.....	24
7.6 «Vennebussen»	25
7.7 Barnesamtaler	25

8. Litteraturliste.....	26
8.1 Litteraturliste for barn.....	26
8.2 Litteraturliste for voksne.....	27
9. Ressurser	29

1. Innledning

Barnehagene i Lindesnes jobber kontinuerlig med at alle barn skal ha et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring. Denne planen er et verktøy for å arbeide med helsefremmende arbeid og trygge ansatte i sitt arbeid med å innfri lovkravene i barnehageloven som omhandler psykososialt barnehagemiljø.

Barnehageloven har fra 01.01.21 fått et eget kapittel VIII som omhandler «Psykososialt barnehagemiljø». Barnehagen skal ikke godta noen form for krenkelser og alle ansatte skal gripe inn når et barn utsettes for krenkelser. Ansatte må være bevisst på at barnehagebarn øver seg på å omgås andre i lek og samspill, og det må være rom for at de kan prøve og feile.

Arbeidet med å opprettholde og videreutvikle trygge og gode barnehagemiljøer krever helhetlig, langsiktig og systematisk innsats. Denne planen tar utgangspunkt i en tredelt modell hentet fra "Grunnlagsdokument for arbeid med barnehage-, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser (Utdanningsdirektoratet, 2017)":

3.Håndtere mobbing og andre krenkelser

Dette handler om hvordan barnehagen og skolen fanger opp, stopper og følger opp saker om mobbing og andre krenkelser.

2.Forebygge mobbing og andre krenkelser.

Dette er arbeid rettet mot å minske risikoen for at mobbing og andre krenkelser skjer.

1.Fremme trygge og gode barnehage- og skolemiljø

Dette er en del av den ordinære pedagogiske praksisen i barnehagen og skolen og er ofte universelle tiltak for å skape trygge og gode barnehage- og skolemiljø.

Alle barnehagene i Lindesnes har jobbet godt med å fremme et trygt og godt barnehagemiljø i flere år, jfr. planene til gamle Mandal kommune «Plan for trygt og godt barnehagemiljø i barnehagene i Mandal» og gamle Lindesnes og Marnardal kommune med «Jeg trives! Handlingsplan for trivsel i barnehagen og forebygging av krenkende atferd og mobbing.» Denne planen er en «sammensmelting» av de gamle planene.

Lindesnes 06.02.23

Einar Buø
Kommunalsjef Oppvekst

1.1 Rammeverk

Denne planen bygger bla på FNs barnekonvensjon, barnehageloven kapittel VIII, Rammeplan for barnehagen, Regionplan Agder 2030 og kommuneplanen for Lindesnes kommune 2020 – 2032.

«Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.»
(Rammeplan, 2017 s. 11)

Hovedsatsingene i oppvekst i Lindesnes kommune sees i sammenheng med Regionplan Agder 2030, Kommuneplanen «Bedre sammen 2020-2032», Rammeplan for barnehager og Regional strategi for kompetanseutvikling i barnehagene (ReKomp).

Et av satsingsområdene til oppvekst er Inkludering:

- Mål:
 - Alle barn og unge i Lindesnes skal ha et opplæringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring
 - Alle barn og unge i Lindesnes opplever mestring på trygge og gode leke og læringsarenaer
 - Alle barnehager og skoler i Lindesnes arbeide helhetlig og systematisk med utvikling av godt foreldresamarbeid og utvikling av gode nærmiljøer

Vi har fokus på voksenrollen til den ansatte, vi er opptatt av mangfold og vi jobber bevisst mot krenkelser.

1.2 Felles forståelse av begreper

Psykososialt barnehagemiljø:

Psykososialt miljø handler om de sider ved barnehagemiljøet som er av særskilt betydning for barns følelsesmessige, sosiale og kognitive læring og utvikling. Lek, vennskap, omsorg og det å høre til, er eksempler på kriterier for et godt psykososialt miljø.

Konflikt:

I konflikter er barna likeverdige som parter. Konflikter skjer av og til, er ikke alltid så alvorlige, de involverte har gjerne de samme emosjonelle reaksjonene og kan fort bli venner igjen. Konflikter er nødvendig for en god sosial utvikling. Etter en konflikt kan gjerne partene uttrykke dårlig samvittighet og ha et ønske om å gjøre det godt igjen.

Krenkelser:

I barnehageloven brukes utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering som eksempler på krenkelser. Vi kan med dette si at krenkelse handler om brudd på barns behov for å høre til, barns likeverd og personlige integritet.

Mobbing:

I barnehagene må fokuset rettes mot alle menneskers grunnbehov: *Behovet for å høre til i et fellesskap*. Når fellesskapet blir truet kan enkelte få det vanskelig, og det kan føre til at en blir mobbet eller mobber. Derfor har barnehagene i Lindesnes valgt å legge til grunn en definisjon av mobbing som tar utgangspunkt i behovet for anerkjennelse og det å høre til i fellesskapet:

” Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning” (Lund, Kovac & Helgeland, 2017 s. 6)

Gjennom denne definisjonen av mobbing flytter man fokus fra det individuelle perspektivet på barn som er involvert i mobbing, til mobbing som kompliserte og sammensatte sosiale prosesser. Utgangspunktet er at alle barn vil samarbeide, men noen trenger mer støtte og veiledning enn andre når det går galt i lek og samspill med andre. Man må ha fokus på de sosiale prosessene mellom barna, og hvordan man skal få dem på sporet igjen. Ingen barn er dumme eller slemme. De får det bare ikke til, og noen strever mer enn andre. De voksnes holdninger til barn, til barns atferd og til ens egen rolle i møte med barn er svært viktig i forhold til forebygging og forståelse av krenkelser og mobbing.

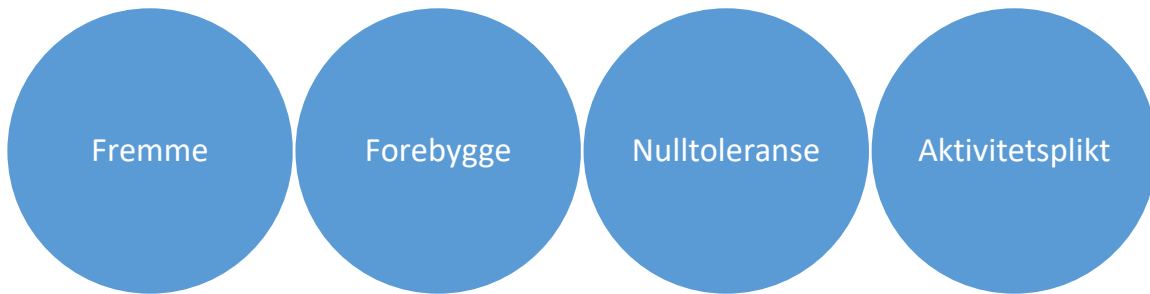
Nulltoleranse:

«Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.» (Rammeplan, 2017 s. 11).

Barnehagene skal ha nulltoleranse mot krenkelser, jfr. barnehageloven § 41. Eksemplene som nevnes i loven er blant annet mobbing, vold og utestengning, men barnehagene skal ha nulltoleranse også for mindre alvorlige krenkelser. Hva som er en krenkelse skal tolkes vidt, men det er ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelser. Prinsippet om nulltoleranse ble tatt inn i barnehageloven for å understreke hvor viktig det er at barnehagene har tydelige holdninger på dette

området, og ikke minst jobbe forebyggende for å forhindre at negativ, krenkende og ødeleggende atferd oppstår.

2.Fremme, forebygge, nulltoleranse og aktivitetsplikt

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/barnehagemiljo/kompetansepakke-om-barnehagemiljo/>

2.1 Fremme et trygt og godt barnehagemiljø

Trygghet, tillit, trivsel og tilhørighet er fire viktige faktorer i et barns liv. Arbeidet med å fremme et trygt og godt barnehagemiljø er en del av den ordinære pedagogiske praksisen. Barnehagen må ha kultur for vurdering og refleksjon av egen praksis. Barnehagen må også planlegge, gjennomføre og evaluere egen pedagogiske praksis, rutiner og regelverksetterlevelse. Barn trenger hjelp og støtte for å kunne øve på godt samspill med andre barn og voksne.

Den autoritative voksne bygger en positiv relasjon med barna og mestrer balansen mellom varme og kontroll. Den voksne ser barnets perspektiv og har medvirkning i fokus. Krav settes ut fra barnets forutsetninger, og den voksne utøver positiv grensesetting. Voksenstilen er preget av varme og respekt for barnet.

Autoritativ voksenrolle (Baumrind, 1991)

Det autoritative perspektivet:

(Roland et al., 2014, s 17.)

2.1 Fremme et trygt og godt barnehagemiljø gjennom lek og vennskap

Leken er en arena for barnas utvikling, læring, sosial kompetanse og språk. Gode sosiale ferdigheter og språk er nøkkelen til gode samhandlinger. Barnehagen skal bidra til at alle barn får oppleve glede, spenning og samhold gjennom lek.

Vennskap er på mange måter grunnleggende med tanke på å kjenne seg ivaretatt. Barn som ikke har venner havner lettere i risikozonen for å krenke andre og bli utsatt for krenkelser selv. Ansatte må være bevisst barns behov for å høre til og deres frykt for å stå utenfor. Rammeplan for barnehagen fremhever sosial kompetanse som en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og at det utvikles gjennom lek og sosialt samspill.

“Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.” (Rammeplan, 2017 s.23)

2.2 Forebyggende arbeid i barnehagen.

Det er viktig å ha barnets beste i fokus, for opplevelsen av å høre til og være betydningsfull. Gjennom gode relasjoner til barna oppdager de ansatte om barn ikke har det trygt og godt. Systematisk observasjon i barnehagen er viktig for å se enkeltbarn, barnegrupper, barns adferd og gruppedynamikken. Det er de ansattes ansvar å fange opp de barna som er spesielt utsatte.

Forebyggende arbeid i barnehagen skapes blant annet ved å:

- Finne felles mål og retning for det pedagogiske arbeidet.
- Jobbe systematisk og bevisst over tid for å få eieforhold og felles forståelse for tema.
- Ta i bruk observasjon- og refleksjonsverktøy for å bli bevisst egne holdninger og verdier, kultur, oppdragelse, væremåte og etiske avgjørelser.
- Våge å stille spørsmål og ha et kritisk blikk på egen praksis.
- Undre seg sammen og gi tilbakemeldinger til hverandre i det daglige arbeidet, for å ha en trygg og åpen tilbakemeldingskultur preget av respekt.

De ansatte må synliggjøre mangfoldet i barnegruppa og anerkjenne dette som en ressurs for fellesskapet. Dette gjøres ved at de ansatte viser åpenhet og tar i bruk de ressursene gruppa innehar i forhold til, språk, kultur, nasjonalitet, seksualitet, kjønn og funksjonsnivå.

Det kan være nyttig å reflektere og stille spørsmål for å kartlegge ansattes bevisste eller ubevisste holdninger som kan skape ulikheter og forskjeller i barnehagemiljøet.

Det er viktig å reflektere over følgende:

- Hvordan kommenterer vi barns utseende og tilstedeværelse?
- Hvilke barn får minst/mest oppmerksomhet og hvilken type oppmerksomhet?

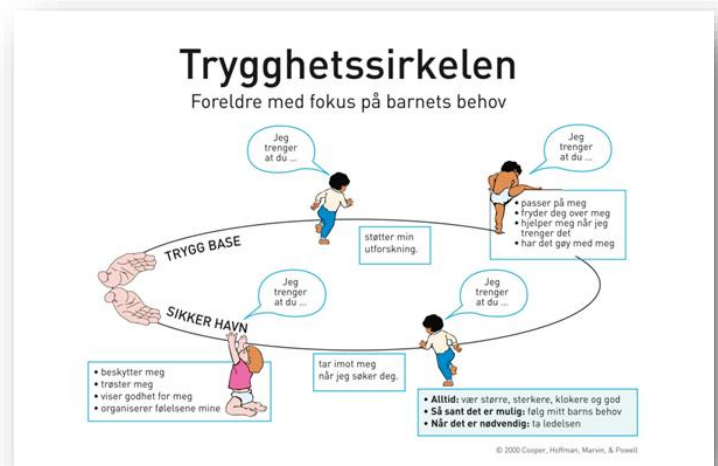
- Hvordan legger vi til rette for ulike typer aktiviteter? Hvilke barn oppfordrer vi til hvilke aktiviteter? Deler vi inn i grupper basert på kjønn?
- Hvordan ser lekemiljøet ut? Oppfordrer og inspirerer lokalene våre til samlek og variert lek?
- Hvilke historier forteller vi? Hva synger vi om? Hvilket mangfold presenterer vi barna for, og hvordan?
- Er vi bevisst kroppsspråket vårt? Har vi ulike adferd; f.eks. ubevisst overser eller har mindre tålmodighet overfor noen av barna?

2.3. Forebygge gjennom å skape gode overganger

Å sikre gode overganger er en viktig del i det forebyggende arbeidet for å sikre at barn får det trygt og godt i barnehage og skole.

Når barnet begynner i barnehagen:

Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i Barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutinene og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og andre barn.

Overganger innad i barnehagen:

Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe/avdeling/base.

Overganger mellom barnehage og skole:

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt SFO. Barnehagen og skolen skal utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen. Barnehagen må ha samtykke fra foreldrene for å dele opplysninger om enkeltbarn med skolen.

<https://www.lindesnes.kommune.no/overgang-barnehage-skolesfo.506836.no.html>

3. Aktivitetsplikt – ansattes ansvar for å forebygge og håndtere mobbing og andre krenkelser

Barns trivsel er voksnes ansvar og de ansatte skal jobbe forebyggende for å forhindre at barna opplever krenkende handlinger, men også håndtere og gripe inn hvis det allikevel skjer.

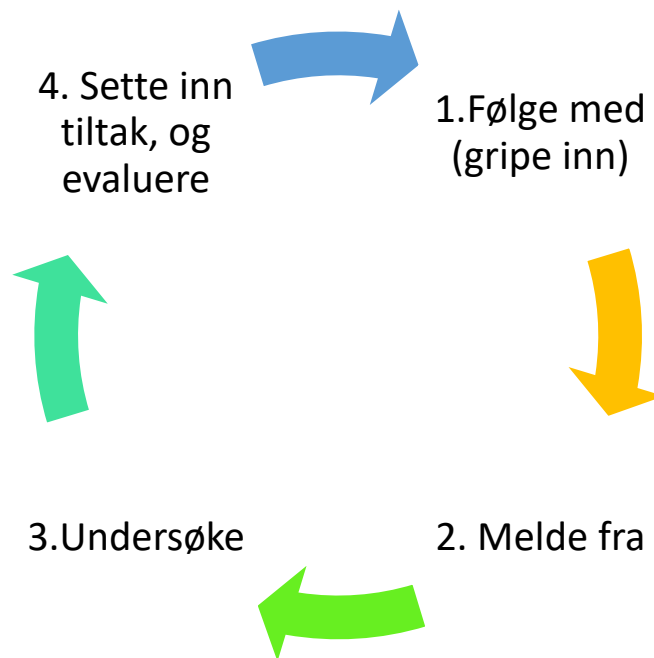
Målet med det forebyggende arbeidet er å minske risikoen for at mobbing og andre krenkelser skjer slik at barna opplever å:

- være trygg på seg selv i møte med andre
- mestrer å sette grenser for seg selv og respektere andres grenser
- reflektere over egen og andres væremåte
- ha troen på seg selv.
- kunne bearbeide følelser og tanker
- kunne skille mellom positive og negative handlinger og sette ord på det

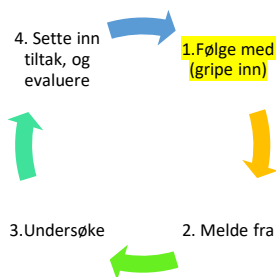
Å følge lovkravene i kapittel VIII forutsetter at de ansatte har oppdatert og tilstrekkelig kompetanse om hva som fremmer et psykososialt barnehagemiljø og som hindrer mobbing og andre krenkelser. Når det generelle arbeidet med å fremme et godt og trygt barnehagemiljø ikke er nok, utløses aktivitetsplikten.

Håndteringen av mobbing og andre krenkelser handler om hvordan barnehagen skal fange opp, stoppe og følge opp slike saker. Nulltoleransen og aktivitetsplikten er plikter med 4 delplikter:

1. Plikt til å følge med og gripe inn
2. Plikt til å melde fra
3. Plikt til å undersøke
4. Plikt til å sette inn tiltak og evaluere

3.1 Følge med å gripe inn

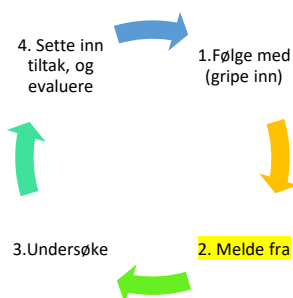
Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. (jmf bhg loven §42) Arbeidet med å skape et trygt og godt psykososialt miljø starter den dagen barnet begynner i barnehagen. Barns tilknytning, trygghet og relasjoner er grunnmuren for barns selvfølelse, og hvordan de forholder seg til og møter andre mennesker.

Ansattes kunnskap og ferdigheter i forhold til å etablere gode relasjoner og observere barnas samhandling, bidrar til at barnehagen oppdager og kan håndtere negative hendelser i samspillet raskt og fortløpende. Ansatte må være til stede og involvere seg i leken for å avdekke mindre og mer alvorlige utfordringer i barnehagemiljøet. Det holder ikke bare å avdekke uønskede hendelser, ansatte har plikt til å stoppe handlingen og følge opp. Desto tidligere ansatte avdekker uønskede hendelser, jo lettere er det å forhindre mobbing.

Krenkelser og mobbing kan være vanskelig å oppdage og de voksne skal være observante på endringer av barns atferd. Endring av atferd kan være tegn på at noe er galt. Gjennom at barnehagen og foreldre/foresatte har et tett samarbeid og en god dialog vil gjøre det lettere å kunne fange opp endringer hos barnet tidlig. Tegn på endringer i atferd kan være:

- Barnet vil ikke gå i barnehagen
- Barnet begynner å tisse på seg etter å ha vært tørr.
- Endring i barnets spise- og /eller sovevaner.
- Barnet blir engstelig og redd.
- Barnet blir oppfarende og fort sint.
- Barnet har/får dårlig selvbilde/selvtillit
- Barnet nekter å fortelle hva som er galt.
- Barnet plager yngre barn eller søsken.
- Barnet blir klengete og søker mer voksenkontakt enn tidligere.
- Barnet blir veldig stille og «usynlig».

3.2 Melde fra

Alle som arbeider i barnehage, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeier i alvorlige tilfeller. (jmf bhg loven § 42)

Den ansatte må beskrive hva som er observert og sette ord på hvordan den opplevde at det krenkede barnet hadde det.

God håndtering krever kompetente og modige voksne som tar sitt ansvar. Nulltoleransen i loven pålegger alle ansatte å gripe inn og stoppe handlinger som defineres som krenkende. Ansatte som ikke griper inn, legaliserer handlingen og aktivitetsplikten brytes.

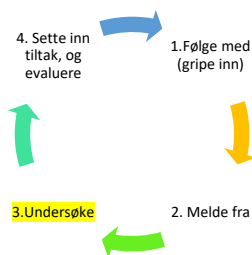
Barnehagen må ha et forsvarlig system for håndtering av meldingen slik at meldingen kan registreres og følges opp i tråd med regelverket. Viser det seg at hendelsen er gjentakende og det har blitt et mønster, må det opprettes en sak og utarbeides en aktivitetsplan. I alvorlige tilfeller skal styrer melde ifra til barnehageeier slik at eier er kjent med saken.

3.3. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn, §43

Ansatte skal varsle og melde ifra til styrer om de får mistanke om eller kjennskap til at en kollega krenker barn. Styrer melder fra til barnehageeier, og hvis det er en styrer som krenker et barn skal den ansatte melde fra til barnehageeier direkte. Handlingsplikten inntreter og undersøkelse og tiltak skal iverksettes straks. Tiltak rettet mot den ansatte styres av arbeidsrettslige regler (jmf barnehageloven §43).

De som arbeider i barnehage, har en makt- og tillitsposisjon overfor barna, og dette maktforholdet skal ikke misbrukes. De ansatte må jevnlig diskutere hvor grensene går. Våger de for eksempel å si ifra hvis de opplever at en kollega bidrar til å forsterke barns manglende status eller legitimerer andre barns holdninger til barnet?

3.4 Undersøke

Når et barn, foreldrene eller ansatte sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken. Barnehagen skal sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø (jmf bhg loven § 42).

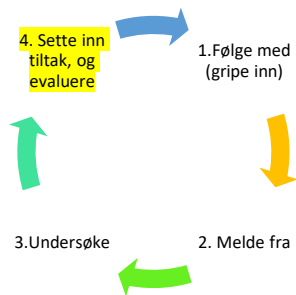
Det kan skje at foreldrene får mistanke om at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, uten at personalet i barnehagen har samme mistanke. Barnehagen har plikt til å undersøke forholdet når foreldrene sier ifra om at de mistenker eller mener at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Barnehagen må se på rutinene de har for å fremme et godt psykososialt miljø, kartlegge på nytt og være åpne for å se saken med andre øyne. I en undersøkelsesfase er det viktig å lytte til barnas meninger, og ha en åpen og god dialog med foresatte som er involvert.

Eksempler på hvordan barnehagen kan undersøke:

- Observasjon
- Kartlegging og samtale
- Samtale med de aktuelle barna og foresatte
- Sosiogram
- Relasjonskartlegging
- Pedagogisk analyse

3.5 Sette inn tiltak og evaluere

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. (jmf bhg loven § 42)

Etter at de ansatte har avdekket utfordringer og undersøkt, observert, vurdert og kartlagt situasjonen på nytt, har de plikt til å sette inn tiltak og følge opp slik at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø raskest mulig. Barnehagen må velge tiltak ut fra faglige vurderinger og barnets beste i forhold til hva som er egnede tiltak. Tiltakene skal være kunnskapsbaserte og lovlige etter barnehageloven og annet regelverk. Tiltakene kan for eksempel ikke innebære tvang og makt overfor et barn.

Barnehagen kan sette inn tiltak på individ- eller gruppenivå. Tiltak handler i hovedsak om veiledning, støtte og involvering i hverdags situasjoner, lek og samspill. Om iverksatte tiltak ikke fungerer som ønsket, må det undersøkes, observeres og kartlegges på nytt for å finne nye tiltak.

Utfordringene, målene, tiltakene, hvordan og hvem som har ansvaret for oppfølgingen skal skriftlig gjøres i en aktivitetsplan. Se vedlegg

3.5.1 Aktivitetsplan §42

Barnehagen er pålagt å utarbeide en aktivitetsplan når det skal igangsettes tiltak. Planen skal fungere som en støtte for barnehagen og foreldrene for å sikre at det er kjent og dokumentert hva barnehagen har bestemt seg for å gjøre i en sak. Innholdet i planen skal trygge barnet og foreldrene om at barnehagen tar tak i saken. Aktivitetsplanen kan også i enkelte tilfeller involvere andre hjelpeinstanser.

En aktivitetsplan skal ifølge barnehageloven inneholde: Se vedlegg, forslag til aktivitetsplan.

- Hvilke problemer tiltakene skal løse – Mål
 - Hvilke tiltak barnehagen har planlagt – Metode
 - Når tiltakene skal gjennomføres – Tidspunkt
 - Hvem som skal gjennomføre tiltakene – Ansvarlig
 - Når tiltakene skal evalueres – Tidspunkt
- (Avsluttes saken om målene er nådd eller justeres tiltakene?)

Barnehagen må fortsette å sette inn tiltak og dokumentere underveis, helt til de ser at barnet har det trygt og godt igjen. Da har barnehagen oppfylt aktivitetsplikten.

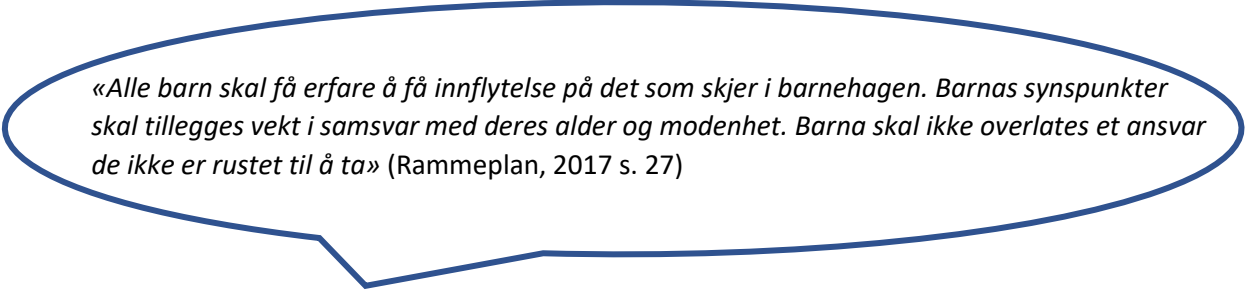
4. Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste

I barnehagelovens § 3 står det at barn har rett til å gi uttrykk for sitt syn og de skal få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering. I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal hva som er best for barnet være et grunnleggende hensyn.

De ansattes vurdering av hva som er barnets beste, vil ikke alltid samsvare med hva barnet selv eller foreldrene ønsker. Barnehagen skal gjøre en selvstendig vurdering basert på faglig kompetanse av hva som er til det beste for det enkelte barn.

Barnets synspunkter, barnets ferdigheter, egenskaper, familie, nære relasjoner, sikkerhet, omsorg, og barnets fysiske og psykiske helse – vil være momenter som legges til grunn når en vurderer barnets beste ut fra en konkret situasjon.

For å forstå en situasjon best mulig ut ifra barnas perspektiv, er det hensiktsmessig å ha barnesamtaler i liten gruppe eller en til en og gjennomføre kartlegging ved sosiogram. Andre metoder som kan tas i bruk er for eksempel tegning, forming og konstruksjonslek.

«Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen. Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta» (Rammeplan, 2017 s. 27)

4.1 Barn med sårbarhetsfaktorer

Barn med funksjonsvansker, språkvansker, atferdsvansker, sosio-emosjonelle vansker, eller de som har utfordringer i hjemmesituasjon, kan være ekstra sårbare for krenkelser. Ansvar for å løse uønskede hendelser, skal aldri plasseres hos barna.

Hvis et barn krenker et annet barn, er det ofte et signal på at det ikke har det bra selv. Derfor er det viktig at personalet i barnehagen passer på at disse barna også blir ivaretatt og får hjelp til å håndtere sine utfordringer. Det kan handle om en frykt for å stå utenfor, det å passe inn i fellesskapet er en viktig drivkraft for det vi gjør. Jasin Diakite (kjent som artisten Timbuktu), sa: *«Jeg ble mobbet fordi jeg var redd for å bli mobbet selv»* (VG Nett, 22.06.14).

Det er de ansattes ansvar å fange opp de barna som er spesielt utsatte, og de må ha kunnskap om:

- Hvordan kartlegger og følger vi opp sårbare barn?
- Hvordan hjelper og støtte vi sårbare barn til å utvikle et godt selvbilde og fungere godt sammen med andre barn og voksne?

Barn har ulike styrker og ressurser, det gjelder å legge til rette for at de får brukt dem. Ansatte skal bidra til å skape toleranse for et mangfold for å unngå diskriminering, ekskludering og krenkelser i hverdagen. Barn som utsettes for mobbing kan utvikle lav selvfølelse, ha vansker med å skaffe seg venner (Ladd & Ettekal, 2013), bli ensomme eller få emosjonelle utfordringer som posttraumatiske stress symptomer, angst og depresjon (Breivik, Bru, Hancock, Idsøe, Idsøe & Solberg, 2017).

4.2 Robuste barn

Det kan oppstå et spenningsforhold mellom lovens krav om nulltoleranse og barnets mulighet til å lære seg og håndtere vanskeligheter i samspill med andre. Foresatte og ansatte må samarbeide om hvordan de skal bidra til å styrke barns robusthet, tåleevne og motstandskraft, i møte med hverdagens opp- og nedturer.

Målet er at barna skal stå trygt i seg selv, være bevisst sine ressurser, håndtere vanskelige situasjoner og komme styrket ut av erfaringer de får gjennom livet. De ansatte skal veilede barnet til å håndtere det som oppleves som vanskelig. Det å skille mellom hva barn må lære seg å tåle for å bli robuste, og det å bli utestengt eller krenket kan i enkelte tilfeller være vanskelig. Da må man gå tilbake og gjøre undersøkelser slik plikten beskriver, og i slike tilfeller blir samarbeidet med foreldrene ekstra viktig.

Psykisk helse og kunnskap om egne følelser henger nøye sammen. Derfor er det viktig at barn blir kjent med egne følelser, slik at de kan forstå og håndtere de på en god måte. Gjennom å jobbe med følelser i hverdagen lærer barn hvordan de skal håndtere de på en hensiktsmessig måte. Det er når følelsene samarbeider med fornuften vi fungerer best. Når barn forstår egne følelser, øker også evne til å forstå andre.

5. Samarbeid mellom hjem og barnehage

De foresatte skal tas med i barnehagens arbeid for å fremme et trygt og godt barnehagemiljø, både gjennom informasjon og medvirkning. Barnehagen skal legge til rette for en dialog preget av åpenhet, respekt og likeverd. Foresatte skal være trygge på at barnehagen tar kontakt dersom de opplever at deres barn er involvert i en uønsket hendelse eller ikke har det bra i barnehagen. Det skal være lav terskel for å melde fra til barnehagen dersom foresatte opplever endret atferd eller mistriivsel hos barnet sitt, og de skal være trygge på at bekymringen tas på alvor.

«Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Barnehagen skal legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. (Rammeplan, 2017).

Forebyggende tiltak i samarbeid hjem og barnehage:

- Både ansatte og de foresatte har ansvaret får å samarbeide når de oppdager utfordringer i et samspill, og sette grenser på en varm og tydelig måte.
- Foresatte bør ha lav terskel for å si ifra til barnehagen.
- Barnehagen tar opp psykososialt barnehagemiljø som tema på foreldremøter og foreldresamtaler. <https://dialogmodellen.no/>
- Barnehagen informerer om utarbeidede planer for å forebygge og hindre krenkelser og mobbing.
- Foresatte er viktige rollemodeller. Bevissthet omkring hvordan man snakker om andre barn/deres familier, bryr seg om, viser forståelse og inkluderer barn gjennom f.eks. hilse på hverandre, invitere til bursdager og besøk.

6. Samarbeid med andre instanser

For å fremme et trygt og godt barnehagemiljø og forebygge og håndtere mobbing og andre krenkelser, kan det være hensiktsmessig med et nært samarbeid med andre instanser i kommunen. Eks: Familie senteret, PP-Tjenesten, Barnevern, Helsestasjon og skole/SFO. Bekymring rundt enkeltbarns utvikling og trivsel kan tas opp i Oppvekstteamet 0-6 år. Teamet er barnehagens tverrfaglige drøftingsteam. Teamet er representert med fagansvarlig fra spesial pedagogisk team, PP-rådgiver/veileder, logoped, helsesykepleier og representant fra familiesenteret. Andre aktuelle fagpersoner kan inviteres inn ved behov.

7. Vedlegg

7.1 Aktivitetsplan, forslag [Barnehageloven §42](#)

Barnets navn	Født	Barnehage
Aktivitetsplan oppstart og varighet		Aktivitetsplan oppdatert

PROBLEMBESKRIVELSE Hva har den som melder fra sagt? Hva sier foreldrene? Hva har ansatte observert?					
BARNETS EGEN OPPLEVELSE AV SITUASJONEN Barnekonvensjonen artikkel 12 og barnehagelovens § 3: Barnets rett til å bli hørt.					
BARNEHAGENS VURDERING AV MELDINGEN Hva er barnehagen allerede kjent med? Hva har barnehagen allerede iverksatt? Hvilke konklusjoner kan dere trekke av undersøkelsen barnehagen har gjort på bakgrunn av meldingen?					
HOVEDMÅL Hovedmålet skal beskrive den ønskede situasjonen.					
DELMÅL Lag en oversikt over alle delmålene på de forskjellige nivåer. Kopier hele den blanke delmållinjen og lim inn flere rader ved behov.					
Delmål Ta utgangspunkt i nøkkelord i problembeskrivelsen.	Hva skal tiltaket løse Skriv inn den aktuelle problemstillingen som skal løses ved hjelp av tiltaket.	Tiltak/aktivitet Sett inn forskningsbaserte tiltak. Eksempler finnes på Udir.no	Ansvarlig Konkret hvem som er ansvarlig	Tidsperspektiv Tidfeste uke, måned eller dato	Evaluering Hvem evaluerer når? Hvordan skal det evalueres?
Tiltak rettet mot enkeltbarn	Hva skal tiltaket løse	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluering
Tiltak rettet mot en barnegruppe	Hva skal tiltaket løse	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluering
Tiltak på systemnivå	Hva skal tiltaket løse	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluering
Helserettede tiltak Brukes bare når foreldre samtykker	Hva skal tiltaket løse	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluering
BARNEKONVENSJONEN ARTIKKEL 12: BARNETS RETT TIL Å BLI HØRT Her beskrives hvordan barnet/barna har blitt hørt i den aktuelle saken.					
BARNEKONVENSJONEN ARTIKKEL 3: BARNETS BESTE Her beskrives hvordan barnehagen har vurdert barnets/barnas beste i den aktuelle saken.					
UNDERSKRIFTER Sted og dato					
Underskrift foreldre (ikke påkrevet)			Underskrift styrer		

Eksempler på tiltak i en aktivitetsplan:

Utfordringene, målene, tiltakene, hvordan og hvem som har ansvaret for oppfølgingen skal skriftlig gjøres i en aktivitetsplan.

Eksempler på tiltak kan være:

- Organisere på annen måte
 - Endre lekegrupper, aktiviteter, fysiske læringsmiljø for å bryte handlingsmønster
 - Ansatte deltar i leken for å hjelpe utsatte barn inn i lek ved å ta utgangspunkt i barnets styrker, ferdighet, kompetanse og interesse i barnegruppa
 - Lage mindre lekegrupper for å etablere vennskap og øve på hensiktsmessige samspillsmønstre
- Sette ord på handlinger og fremme gode holdninger
 - Veilede og involvere barna i konflikter
 - Sette ord på følelser og intensjoner
 - Vise i ord og handling at mangfold er en ressurs for fellesskapet
- Øke bevissthet over egen rolle
 - Innføre god og trygg tilbakemeldingskultur
 - Sette av tid til refleksjon over egen praksis, holdninger og barnesyn
 - Jobbe med egen lekekompetanse, sosial kompetanse og relasjonskompetanse
 - Fremme god ledelse av barnegrupper, sette grenser på en tydelig og omsorgsfull måte
 - Kan ta i bruk kvalitetskennetegn for god ledelse av barnegrupper og lek som refleksjonsverktøy

7.2 Forslag til skjema som kan brukes når det er mistanke /kjennskap til at voksne krenker barn

Skjema fra Kragerø kommune: <https://www.kragero.kommune.no/f/p1/i848e8577-31b5-46ca-a5e3-0f3b481096d1/oppfolging-av-43-psykososialt-barnehagemiljo.pdf>

7.3 Relasjons kartlegging / kontaktbarometer

EGENREFLEKSJON OVER RELASJON VOKSEN – BARN

Den voksne har alltid ansvar for relasjonen! Hva legger jeg i dette utsagnet?	
På hvilken måte er jeg anerkjennende og støttende i forhold til alle barns initiativ? Er det barn jeg strever med å få til god samhandling med?	
Hvordan er mitt samspill med barn preget av dialog med åpne spørsmål og undring? Eller er det mer beskjeder og kontroll i min dialog mot enkelte av barna?	
Ser jeg alle barn, eller er det noen som blir oversett? Hvorfor er det eventuelt slik?	
Er det lettere å lytte/tro på det enkelte barn sier enn andre? Hvorfor det?	
Har jeg større tålmodighet med enkelte barn enn andre? Hva kan det handle om?	
Hvordan snakker jeg om barna på avdelingen/basen min til andre voksne i barnehagen? Er det positive beskrivelser, ofte negativt?	
Er jeg bevisst forskjell på humor og ironi? Setter jeg merkelapper på barn?	
Hvordan tar jeg imot barn i garderoben? Er det barn det er enklere/vanskeligere å ta imot på en god måte?	
Hvordan er jeg en god rollemodell for barna? Hva vektlegger jeg?	
Tar jeg kontakt med alle barn på min avdeling, eller er det noen jeg har lite kontakt med? Hvorfor er det ulikhet?	

KONTAKTBAROMETER FOR

Navn barn:	Jeg har mye positiv KONTAKT med:	Jeg har lite og variert KONTAKT med:	Jeg har en del negativ KONTAKT med:	Hva kan jeg gjøre for å bedre relasjonen

Kontaktbarometer hvor alle voksne på gruppen har satt inn sin relasjon til det enkelte barn:

Navn barn:	ANSATT: Kåre	ANSATT: Berit	ANSATT: Gunn	ANSATT:	ANSATT:	ANSATT:	TILTAK:
Kari							

Til arbeidet med kontaktbarometeret:

Før utfylling av kontaktbarometeret må man snakke om hva en legger i de ulike fargene.

Trygg sone/grønn betyr at du opplever å ha et nært forhold til barnet og at barnet er trygg på deg. Dere er ofte i snakk, du blir kontaktet av barnet, dere har en positiv tone selv om du også setter grenser og veileder i samspillet.

Risikosone/gul betyr at du ikke har noe særlig nærhet med barnet. Relasjonen er ikke negativ, det er bare ikke så mye kontakt og barnet tar lite kontakt med deg. Du kan være usikker på hvor trygg barnet er på deg når du setter grenser og veileder i samspillet.

Faresone/rød betyr en relasjon som er vanskelig/negativ/utfordrende. Din kontakt med barnet er ofte preget av negativitet, irritasjon og irettesetting. Kontakten preges av mye fokus på konflikthåndtering og grensesetting.

VÆR ÆRLIG MED DEG SELV NÅR DU FYLLER UT SKJEMAET!

Etter utfylling av kontaktskjemaet sammenfattes fargene de voksne har farget på barnet:

Får barnet kun **grønne** kryss av alle voksne er saken grei 😊

- Får barnet kun en **rød/gul** og resten grønne, bør den voksne som scorer rød/gul jobbe med sin relasjon til barnet. Barnet/eleven er **ikke** i faresone, og har flere voksne som støtter det.
- Får barnet/eleven halvparten **rød/gul** og **grønn**, da har barnet det trygt og godt, men det er sårbart. Her må de ansatte som scorer rødt/gult jobbe med sin relasjon til barnet og det bør settes i gang tiltak.
- Får barnet kun eller overvekt av **rød/gul** er det i faresonen og har det ikke trygt nok. Her må hver enkelt ansatt jobbe med **relasjonen** til barnet og sette i verk tiltak som **sikrer barnet trygghet og gode relasjoner til alle de voksne.**

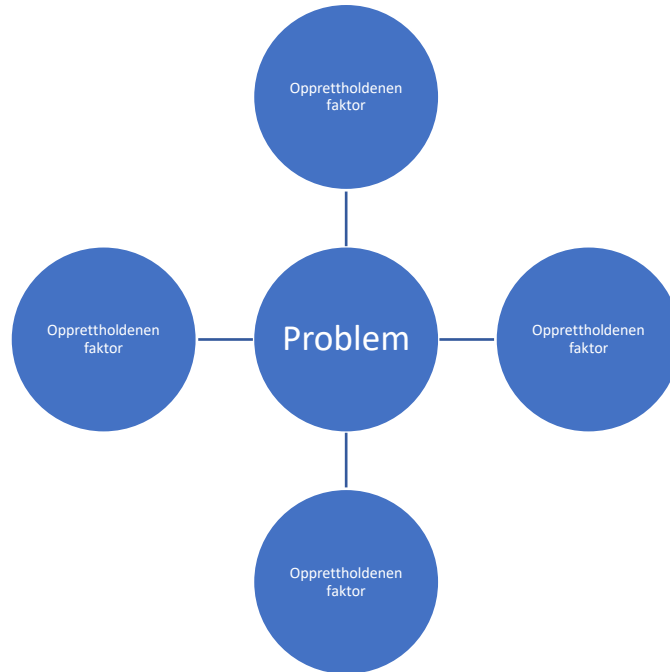
Fortsett å reflektere sammen med kollegaene dine over hvordan relasjonen utvikler seg og hva annet du kan gjøre for å bidra til god utvikling. Det er også viktig å reflektere over de gode relasjonene: Hva gjør jeg i de relasjonene som er nære og positive tilsynelatende helt av seg selv? «Hvordan bruker jeg meg selv» sammen med barn jeg liker godt? Ved å bli mer klar over sine egne bidrag i positive samspill kan man lettere overføre dette til de mer krevende relasjonene.

Det viktigste arbeidet starter når en har gjennomført kartleggingen. Da må man sette inn tiltak, gjennomføre tiltak og evaluere.

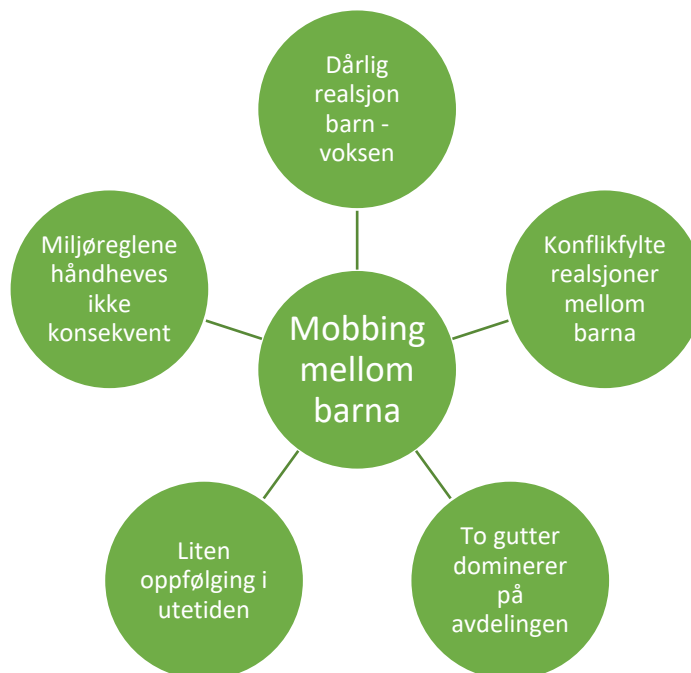
En svært viktig bonus av de voksnes bestrebelser på å like alle barna, er at et barn som blir godt likt av de voksne, også blir bedre likt av de andre barna i gruppen.

7.4 Pedagogisk analyse

Pedagogisk analyse: et verktøy for analysering av opprettholdende faktorer og utvikling av tiltak – på bakgrunn av disse.

Eksempel:

7.5 Forslag til sjekk liste

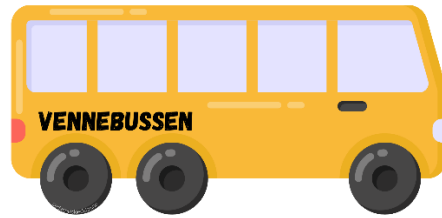
UNDERSØKELSE AV BEKYMNINGSMELDING VEDRØRENDE TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ

Bekymringen meldes av: Dato:	
Problemstilling:	
Undersøkelsen startet; dato og navn:	Observasjon:
	Barnesamtale:
	Samtale med personalet:
	Samtale med foresatte:
Konklusjon:	
Tiltak:	
Evaluering av tiltak:	
Saken avsluttes / henvisning videre / varsling	

7.6 «Vennebussen»

Eksempel på relasjonskartlegging mellom barn -barn kan du finne link til her og få tilsendt vennebussen:

[Vennebussen-side-med-optin \(pedagogiskledelse.no\)](http://pedagogiskledelse.no)

7.7 Barnesamtaler

BARNESAMTALER

Dato:

Barnets navn:

Alder:

Avdeling/base:

Gjennomført av:

Forslag til spørsmål:

Gleder du deg til å komme i barnehagen?

Hva liker du å gjøre i barnehagen?

Hvem liker du å leke med?

Hvor liker du å leke; ute/inne?

Hva er gøy i barnehagen?

Når blir du glad?

Når blir du lei deg/trist?

Er det noen som trøster deg?

Er det noe du synes er dumt/leit i barnehagen?

Når blir de voksne streng/sint i barnehagen?

Får du lov å bestemme noe i barnehagen?

Liker du– turer, samling, bøker/lesing, måltid, garderoben, inne/utelek, hviling, formingsaktiviteter? (gøy/kjedelig)?

Hva er du god til?

Er det noe du har lyst til at vi skal gjøre i barnehagen?

Er det noe annet du vil snakke om?

8. Litteraturliste

Barnehageloven [Lov om barnehager \(barnehageloven\) - Lovdata](#)

Rammeplanen [Rammeplan for barnehagen \(udir.no\)](#)

Ny mobbelov for barnehager. Psykososialt barnehagemiljø. Øystein Stette

Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole. Relasjonskvalitet, utfordrende atferd, mobbing og sosial emosjonell læring. Pål Roland

Trygt og godt i barnehagen. Barns rett til et godt psykososialt miljø. Marianne Torve Martinsen (red)

8.1 Litteraturliste for barn

<p>Ann Hilde Bolstad og Fritz Nilsen: Twin Otto: Venner igjen? (2011) Twin Otto: Ikke bra nok? (2010) Twin Otto: Reddhare, jeg også? (2011) Flere bøker i serien...</p>		<p>Kaia, Bendik og Trond Brønne og Per Dybvig: Venner (2007) Uvenner (2008) Fremmed (2010) Redd (2013)</p>	
<p>Camilla Otterlei og Jill Moursund: Kunsten å møte en bjørn (2015)</p>		<p>Kaja og Per Beckman: Lisen får ikke sove (2012)</p>	
<p>Claire Alexander: Sara og Bølla (2008)</p>		<p>Kari Grossmann: Malvin og Ella (2012)+ Flere bøker i serien...</p>	
<p>Gemma Merino: Krokodillen som ikke likte vann (2015)</p>		<p>John-Magnus Etnan: Frosken Pinkolott (2015)</p>	
<p>Ingrid Lund og Ane Tollerød Fosse: Mattias er alene (2014)</p>		<p>Lene Ask: Jo får en venn (2014) Flere bøker i serien...</p>	
<p>Johanna Thydell: Det er en gris i barnehagen (2013)</p>		<p>Linda Holmer: En dårlig dag å være en (2005)</p>	
<p>Marie-Agnes Gaudrat: Tilgivelse (2014)</p>		<p>Paul Leer Salvesen: Fy Fabian (2001)</p>	

<p>Polly Dunbar: Hector blir glad igjen (2009) Tilly bestevenn (2009) Flere bøker i serien...</p>		<p>Tor Åge Bringsværd: Karsten liker å danse (2001) Flere bøker i serien...</p>	
<p>Tor Åge Bringsværd: Ruffen – sjøormen som ikke kunne svømme (2012) Flere bøker i serien...</p>		<p>Lisa Aisato: Odd er et egg (2010)</p>	

<https://www.solvberget.no/anbefalinger?tag=Barn+og+ungdom>

<https://leseskogen.no/samtaleboker-om-vanskelige-tema/>

<https://leseskogen.no/filosofiske-boktips/>

8.2 Litteraturliste for voksne

<p>Nadina Peters og Anita Juveli Psykisk helse i barnehagen. Forstå hvordan det er inni meg når jeg er ute av meg! (2020)</p>		<p>Line Melvold Livsmestring i barnehagen. Å bære sin egen bagasje. (2017)</p>	
<p>Line Melvold Barn er budbringere. En veiviser til psykisk helsefremmende barnehager. (2019)</p>		<p>May Britt Drugli og Ratib Lekhal Livsmestring og psykisk helse (2018)</p>	

<p>Øystein Stette Ny mobbelov for barnehager. Psykososialt barnehagemiljø. (2020)</p>	<p>Øystein Stette (red.) Ny mobbelov for barnehager Psykososialt barnehagemiljø</p> <p>PEDLEX</p>	<p>Ingrid Lund og Anne Helgeland Mobbing i barnehagen. Anerkjennelse som forebygging. (2022)</p>	<p>INGRID LUND OG ANNE HELGELAND</p> <p>MOBBIING I BARNEHAGEN Anerkjennelse som forebygging</p> <p>ECI INNOVATIONSLABET</p>
<p>Kari Pape Lek og inkludering i barnehagen. Motvekt til utestengelse og mobbing (2020)</p>	<p>Kari Pape LEK OG INKLUDERING I BARNEHAGEN MOTVEKT TIL UTESTENGELSE OG MOBBIING</p> <p>KEF</p>	<p>Ella Cosmovici og Pål Roland Mobbeatferd i barnehage. Temaforståelse – forebygging – tiltak (2017)</p>	<p>Mobbeatferd i barnehagen Temaforståelse - forebygging - tiltak</p> <p>Ella Cosmovici Skåre og Pål Roland</p> <p>CAPPELEN DAMM AKADEMISSK</p>
<p>Ingunn Størksen Livsmestring og livsglede i barnehagen (2018)</p>	<p>Livsmestring og livsglede i barnehagen Ingunn Størksen (red.)</p>	<p>Marianne Torve Martinsen Trygt og godt i barnehagen (2021)</p>	<p>Marianne Torve Martinsen (red.) Trygt og godt i barnehagen Barns rett til et godt psykososialt miljø</p> <p>CAPPELEN DAMM AKADEMISSK</p>
<p>Ingrid Lund De er jo bare barn – om barnehagebarn og mobbing (2022)</p>	<p>INGRID LUND</p> <p>«DE ER JO BARE BARN» Om barnehagebarn og mobbing</p>	<p>Ingrid Lund og Anne Helgeland Samarbeid mot mobbing i barnehagen (2022)</p>	<p>INGRID LUND OG ANNE HELGELAND</p> <p>SAMARBEID MOT MOBBIING I BARNEHAGEN</p> <p>PEDLEX</p>

<p>Pål Roland Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole Relasjonskvalitet, utfordrende atferd, mobbing og sosial emosjonell læring. (2021)</p>		<p>Foreldreutvalget for barnehager Mobbing i barnehagen Hvordan kan hjem og barnehage samarbeide</p>	
<p>Ingrid Lund og Anne Helgeland Mobbing i barnehage og skole. Nye perspektiver (2020)</p>		<p>Kari Killèn Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning (2017)</p>	

9. Ressurser

[Kompetansepakker \(udir.no\)](https://udir.no)

[FILIORUM - Senter for barnehageforskning | Universitetet i Stavanger \(uis.no\)](https://uis.no)

[Trygt og godt barnehagemiljø: filmer med refleksjonsoppgaver | Universitetet i Stavanger \(uis.no\)](https://uis.no)

[Mobbing - ressurside | Universitetet i Stavanger \(uis.no\)](https://uis.no)

[Jeg vet](#)

[Barnet mitt blir mobba i barnehagen, hva kan eg gjere? \(udir.no\)](https://udir.no)

[Dialogmodellen](#)

[Mobbing i barnehagen - Foreldreutvalget for barnehager \(foreldreutvalgene.no\)](https://foreldreutvalgene.no)

[Ingen Utenfor - undervisning for et trygt skolemiljø - Redd Barna](#)

[Barnehage - Livet og sånn \(livetogsann.no\)](https://livetogsann.no)

[Ressurser for barnehagen | Universitetet i Stavanger \(uis.no\)](https://uis.no)

[FUB - Et nasjonalt utvalg for foreldre med barn i barnehage \(foreldreutvalgene.no\)](https://foreldreutvalgene.no)

Oppvekstombudet i Agder: <https://agderfk.no/ombud-i-agder/oppvekstombudet-i-agder/>

[Regionale ressursentre - RVTS](#)

[Forsiden - SSS \(stinesofiesstiftelse.no\)](https://stinesofiesstiftelse.no)

[NAFO – Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring \(oslomet.no\)](http://oslomet.no)

[Microsoft Word - Forskningsrapport 2019 .docx \(ks.no\)](#)